

eller Baade, særlig indrettede til dette Brug. Store Vildmose kan let sættes i Forbindelse med Ry Aa mod Vest og Syd, og Lille Vildmose har Forbindelse mod Nordvest med Gudumlund-Kanalen til Limfjorden (jfr. Bilag II og III med Kort over Moserne).

Med Angrebsfront ved gamle og nye Kanaler og Vejbaner i Moserne opskæres disses Tørvelag i fuld Dybde til Brændsel. Det øverste, svampede Lag, som er for løst og ubrugeligt hertil, kastes tilbage bænkevis paa det afgravede Areal, saaledes at Mosens Vegetation af Lyng, Pors m. v. kommer nederst, hvorefter Tørvejorden planeres og dækkes med et Lag Mineraljord fra Undergrunden. Ved denne Fremgangsmaade, der er benyttet ved hollandske Mosekulturer, efterlades de afgravede Mosearealer i en saadan Tilstand, at de er vel egnede til Opdyrkning og alt efter Undergrundens Beskaffenhed kan give en fortrinlig Jordbund for fremtidig Kultur.

Staten, som forudsættes at disponere over Moserne, foretager straks de forbedrende Arbejder til Planens Gennemførelse: Forundersøgelse af Moserne, foreløbig Afvanding af deres Overflade, hvilket er af Betydning for en hvilken som helst senere Benyttelse, Anlæg af Kanaler til og i Moserne til Afvanding og sejlbare Forbindelse med Havet, Anlæg af Færdselsveje og foreløbig Jævning af Læggepladser for Tørv paa en Del af Mosernes raa Overflade samt eventuelt tillige Opførelse af Barakker til midlertidige Arbejderboliger, alt sammen som Indledning til Tørveproduktionen. Denne overlades i øvrigt private Interessenskaber, Entreprenører m. fl. i fri. Entreprise. Staten stiller Tørvemasinen til Tørveproducenternes Raadighed uden Vederlag eller, hvis Forholdene maatte gøre det ønskeligt, for en mindre Afgift til Transportlettelse for Tørven, alt paa Betingelse af, at Tørvelagets Afgravning og de afgravede Arealers Tilberedning finder Sted efter en af Ministeriet godkendt Plan og under dets Kontrol ved Arbejdets Udførelse, samt endvidere, at Tørven leveres til en af Ministeriet ved Forhandling med de interesserede Parter fastsat Pris.

De efterhaanden afgravede og kultiverede Mosebundsarealer overlades af Staten — formentlig i Overensstemmelse med Landbokommissionens Forslag om Brugsformen for Jord i offentlig Eje — til private til Drift væsentlig i mindre Landbrug, paa ca. 10 ha hver, til en Afgift,

som netop dækker Renterne af Købesummen for de oprindelige Mosearealer og Omkostningerne ved de nævnte, af Staten foretagne forberedende Arbejder, samt Forrentning af den bundne Kapital, fordelt paa hvert Landbrug, saaledes at Staten hverken tjener eller taber ved den hele Foranstaltning.

Til nærmere Undersøgelse af det tekniske Grundlag for denne Plans Gennemførelse har Ministeriet forelagt Sagen for et paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i 1914 nedsat Udvalg, som bestaar af Repræsentanter for dette Selskab, De samvirkende danske Landboforeninger, Det danske Hedeselskab og Dansk Ingeniørforening, og som har til Formaal at undersøge forskellige Spørgsmaal vedrørende Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding. Dette Udvalg har efter nærmere Forhandling med sagkyndige paa Landbrugsgets, Tørveindustriens, Kulturteknikens, Transport- og Elektricitetsvæsenets Omraade om Sagen afgivet den som Bilag I aftrykte Erklæring, af hvilken det fremgaar, at de paagældende sagkyndige ikke alene anser Planen for gennemførlig, da alle nødvendige Betingelser derfor maa forudsættes her at være til Stede under saa gunstige Forhold, at det ikke kan skønnes, at der ved andre Moser i Landet, som egner sig til Tørveproduktion i stor Stil, kan opnaas en saa heldig Kombination af industrielle og landøkonomiske Formaal, som Tilfældet vil være ved Vildmoserne, og Udvalget peger i saa Henseende paa en Række andre industrielle Foretagender, der ved Siden af Tørveproduktionen med tilhørende Forædling af Brændselet til lettere transportable Varer end Skæretørv, kan blive af stor Betydning for Udvinning af Tørvelagets Værdier, saaledes Produktion af Tørvestrøelse, hvortil de løse Sphagnumlag er fortrinlig egnede, og som er af stor økonomisk Betydning for Landbruget, særlig paa de magre Jorder, Udvinning af Ammoniak, Tjære og Tørvegass samt Anlæg af et Elektricitetsværk til Drivkraft og Belysning i Moserne og deres Opland med de derværende store Fabrik anlæg.

Planen har dernæst gennem Indenrigsministeriet været forelagt Brændselsnævnet og Det staaende Landbrugsudvalg til Erklæring. Brændselsnævnet „finder Tidspunktet for Vildmosernes Undersøgelse heldigt valgt og maa meget anbefale, at der stilles Midler til Raadighed til de fornødne Undersøgelers Foretagelse“, samt